

PROJEKT INTERDYSKURSU. O TEKSTOWYM PRZEKRACZANIU GRANIC MIĘDZY NAUKAMI W TWÓRCZOŚCI MICHAŁA HELLERA

Streszczenie

MARTYNA WIELEWSKA-BAKA

Proponowane w rozprawie pojęcie projektu interdyskursywnego określa zamysł tekstowego przekraczania granic między naukami w twórczości Michała Hellera. O interdyscyplinarnym charakterze jego pisarstwa świadczą nie tylko tytuły dzieł czy notki biograficzne umieszczone na okładkach książek (w których pojawiają się określenia naukowe bądź instytucjonalne: kosmolog, filozof, teolog, uczony, duszpasterz, ksiądz katolicki, dyrektor i fundator Centrum Kopernika, laureat Nagrody Templetona), ale przede wszystkim droga naukowa (seminarium na Wydziale Teologicznym w Tarnowie, studia filozoficzne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, członkostwo w Watykańskim Obserwatorium Astronomicznym) i działalność założonych placówek (np. Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych, przekształcony następnie w Centrum Kopernika Badań Interdyscyplinarnych).

Posłużenie się pojęciem Hellerowskiego projektu interdyskursywnego – zamiast pojęciem projektu interdyscyplinarnego – ma swoje konkretne uzasadnienie. W odróżnieniu od metodologów czy filozofów nauki, którzy przyglądają się metodologicznym aspektom nauk, w niniejszej pracy stawiam pytanie o sposób realizacji interdyscyplinarności w tekście. Interdyscyplinarność może być zatem rozumiana jako przekraczanie granic między naukami w poszukiwaniu wspólnych dla nich przedmiotów, celów, lecz często z uwzględnieniem rozbieżności metod; interdyskursywność to przekraczanie granic tekstu: jego właściwości gatunkowych, stylistycznych, komunikacyjnych.

Synonimem projektu interdyskursywnego staje się dialog dyscyplin z zakresu nauk humanistycznych (np. filozofia, teologia) i nauk ścisłych (fizyka, kosmologia) – jeden z głównych celów Hellerowskiego pisarstwa.

W rozdziale 1. przedstawiam własną propozycję rozumienia interdyskursu, problematyzując aparat metodologiczny inspirowany badaniami nad dyskursem w ujęciu Haliny Grzmil-Tylutki. Rozdział 2. ma charakter historycznoliteracki: skupiam się na ilustracji wielości i różnorodności miejsc publikacji z naciskiem na pisarstwo popularnonaukowe. Rozdział 3. zawiera kilka uwag dotyczących problemów umieszczenia

Hellera na mapie współczesnej eseistyki. W rozdziale 4. stawiam pytanie o rolę współczesnego intelektualisty i autorytetu, proponując mówić o zadaniu mediacji i zadaniu racjonalizacji. Wreszcie w rozdziale 5. dokonuję zestawienia niektórych wątków w twórczości autora *Filozofii i wszechświata* ze współczesnymi prądami humanistyki. Celem tego zestawienia nie jest ukazanie wzajemnych wpływów czy narzucanie wspólnego języka. Jest to raczej próba nakreślenia paralelnych torów myślenia, które wywodzą się z odmiennych tradycji i wyrażają innym językiem. Pracę kończę myślą dotyczącą funkcjonowania Hellerowskiego interdyskursu, który jest osadzony w doświadczeniu biograficznym, w „ja” autorskim”, docelowo wychodzi jednak ku Innemu – innemu głosowi, który zostaje udzielony autorom poprzez działalność Wydawnictwa Copernicus Center.

Przedmiotem mojego zainteresowania są liczne artykuły, recenzje i książki Hellera, m. in. *Bóg i nauka. Moje dwie drogi do jednego celu. Michał Heller w rozmowie z Giulio Brottim* (Kraków 2013), *Filozofia i wszechświat: wybór pism* (Kraków 2013), *Granice nauki* (Kraków 2014), *Moralność myślenia* (Tarnów 1993), *Nowa fizyka i nowa teologia*, (Kraków 2014), *Nauka i wyobraźnia*, (Kraków 1995), *Ostateczne wyjaśnienia wszechświata* (Kraków 2012), *Podróże z filozofią w tle* (Kraków 2014), *Wierzę, żeby rozumieć. Michał Heller w osobistej rozmowie o życiowych wyborach*, rozmawiają W. Bonowicz, B. Brożek, Z. Liana (Kraków 2016), *Wszechświat i Słowo*, (Kraków 1994), *Wszechświat u schyłku stulecia*, Kraków 1994; a także książki współautorskie: *Czy fizyka i matematyka to nauki humanistyczne?* (Kraków 2014, wraz z S. Krajewskim) czy napisane razem z J. Życińskim: *Drogi myślących* (Kraków 1983), *Pasja wiedzy. Między nauką a filozofią* (Kraków 2010).